

Ylistaron Marttala, yksi Seinäjoen Uppa-suvun sivuhaara

Matti Lehtiö

Taustaa artikkelille

Kuluvan vuoden aikana on herännyt esiin ajatus perustaa Seinäjoen Upan talon asukkaista sukuseura. Koska kyseinen suku on levinnyt tehokkaasti myös Kyrönmaalle, on syytä sukuseuran perustamisen alkuvaiheessa esiintuoda nämä siteet ja saattaa asia myös kyrönmaalaisten tietoisuuteen. Suvun toisen polven leviäminen tapahtuu Kyrönmaalle tutkimuksellisesti vaikeassa isonvihan ajankohdassa, josta johtuen tämä selvitys jää osittain puutteelliseksi. Tärkeää on kuitenkin sukuyhteyden esiintuominen jatkotutkimusten pohjaksi. Otsikon mukaisesti artikkeli käsittelee vain pientä osaa Marttalan suvusta, eli niiltä osin kun sillä on yhteys Upan sukuun. Tällaisen jaon tekeminen on toisaalta tässä tapauksessa helppoa, koska Marttalan talon asukkaat vaihtuivat myöhemmin.

Lyhyt katsaus Marttalaan ja sen asukkaisiin

Marttalan talo sijaitsee Ylistaron Topparlan kylässä. Itse asiassa talo sijaitsi siinä osassa kylää, joka myöhemmin antoi koko kylälle nimensä, eli Topparin talorykelmässä. Kyseiseen talorykelmään vakiintui 1600-luvun loppuun mennessä neljä taloa: kaksi Topparia, Marttala ja Latvatalo. 1650-luvun puolivälissä Marttalan isäntänä mainitaan Tuomas Antinpoika, jonka suhdetta edelliseen isäntään ei ole onnistuttu selvittämään. Tuomas Antinpojan vaimo oli Aune Vilpuntarytär.

Tilanne Marttalassa ennen Uppa suvun esiinmarssia

Viimeistään 1660-luvulla Tuomas Marttala oli kuollut ja hänen leskensä Aune Vilpuntarytär avioitui uudelleen Mikki Franssinpoika -nimisen miehen kanssa. Marttalaa koskevien asiakirjojen perusteella Aunella oli molemmista avioliitoista täysi-ikäiseksi kasvaneita lapsia. Veroluetteloiden perusteella Aune kuolee vuonna 1676 ja Mikki avioituu uudelleen heti seuraavana vuonna.

Aune Vilpuntarytären ensimmäisestä avioliitosta olevat lapset olivat joutuneet rakentamaan elämänsä Marttalan talon ulkopuolella, koska äidin uusi avio-puoliso oli ilmeisesti huomattavasti häntä nuorempi, ja normaaleissa olosuhteissa hänen isännöytensä jatkuisi talossa vielä pitkään. Tilanne kuitenkin muuttui, kun äiti-Aune kuoli ja Mikki meni uusiin naimisiin. Mikäli tästä avioliitosta oli mahdollisuus syntyä perillisiä, oli vaara, että talo luisuu uuden omistajasuvun haltuun. Jos siis jollakin Aunen lapsista oli halu päästä kotitalonsa isännäksi tai emännäksi, se oli tehtävä pian.

Merkillistä kyllä, paine isännöyden vaihtoon ei tullut Aune Vilpuntarytären ensimmäisestä avioliitosta olevien lasten taholta, vaan hänen toisesta avioliitostaan olevan tyttären taholta. Mikki Franssinpojan oma tytär oli siis valmis "suistamaan" hänet isännöydestä.

Perhetaulu:

Mikki Franssinpoika

Marttalan isäntä n. 1669–1694

psö **Aune Vilpuntarytär**

Lapsia:

Maria

Marttalan isäntä Jaakko Tuomaanpoika

Vuonna 1695 Marttalan talo saa uuden isännän. Hänen nimensä on Jaakko Tuomaanpoika ja hänen vaimonsa nimeksi mainitaan Maria, Marttalan tytär. Kuka sitten oli Jaakko Tuomaanpoika? Maria Marttala mainitaan ensimmäisen kerran veroluetteloissa vuonna 1688, minkä perusteella hän oli syntynyt noin 1672. Marian nimen jälkeen mainitaan renkipoika Jaakko Tuomaanpoika ja seuraavana verovuonna 1689 talossa mainitaan vävy Jaakko ja vaimo Maria. Vuonna 1688 mainittu renkipoika on tietysti Marian tuleva puoliso. Tällaisessa tilanteessa Jaakon syntymäpaikan etsiminen on kuin neulan etsimistä heinäsuovasta. Yleensä tällöin etsitään asiakirjaa, jossa henkilö hakee perintöjä syntymäkodistaan. Tässä tapauksessa oli tarjolla toinenkin pieni oljenkorsi. Maria ja Jaakko katoavat Marttalasta muutamaksi vuodeksi, ja oli siis mahdollista, että he asuivat tuon ajan Jaakon syntymäkodissa, mutta missä? Pelastavaksi oljenkorreksi muodostuu Marttalan omistajuutta koskettava asiakirja vuodelta 1690, joka ajoittuu juuri siihen tärkeään aikaan, jolloin Jaakko ja Maria asuivat jossakin muualla.

Isonkyrön käräjät 23.–26. elokuuta 1690:

Jaakko Tuomaanpoika Seinäjoelta kanteli Mikki Franssinpojasta talosta, jonka hän tältä vaimonsa puolesta perii haluaa. Mikki esitti kihlakunnan tuomion 3. päivästä syyskuuta 1678 ja laamannin tuomion 27 päivästä jne. huhtikuuta, joilla Mikille tunnustettiin ½ manttaalin Marttalan talo, ollen hänen vävynsä laamannin oikeudessa luopunut kihlakunnantuomiota vastaan tekemästään valituksestaan ja vetoomuksestaan ja koska samoin nuorempi vävy Jaakko Tuomaanpoika oli 3 vuoden ajan ollut naimisissa Mikin oman tyttären Marian kanssa, mutta ei ollut valittanut ennen yötä ja päivää kaupasta, jonka hänen vaimonsa naimattomana oli tehnyt ja kihlakunnan tuomio ilmaisee, niin tunnustetaan nyt heidän valituksensa mitättömäksi ja mainitut tuomiot laitetaan täytäntöön. Kuitenkin heidän perintönsä, mikä perinnönjakoluettelon joulukuulta 1664 mukaan on 75 kuparitalaria 15 äyriä jokaiselle tytärpuolelle pitää Mikki Franssinpojan maksaa, mikäli hän ei voi osoittaa, että hän on perinnön maksanut.

Asiakirjan mukaan Jaakko ja Maria pitäisi löytyä vuonna 1690 Seinäjoelta ja hyvällä onnella heidän

asuinpaikkansa voisi olla Jaakon syntymäkoti. Tutkimukset piti siten keskittää Seinäjoen asukkaisiin 1690. Tällä kertaa onni oli suosiollinen, sillä Seinäjoen Upan talon asukkaiden joukossa mainitaan talon poika Jaakko vaimonsa Maria kanssa. Jotta voisimme olla varmoja, että kyseessä ovat todella samat henkilöt, on syytä tehdä vertailu Marttalan ja Upan asukkaina mainittujen Jaakon ja Marian välillä. Kun Jaakko ja Maria katoavat Marttalasta, ilmestyy samanniminen pariskunta Uppaan, jossa Jaakon ilmoitetaan olevan silloisen isännän veli. Upassa Jaakko ja Maria mainitaan vuoteen 1693 saakka. Vuodelta 1694 ei ole säilynyt veroluettelaita, mutta seuraavassa vuoden 1695 veroluettelossa Marttalaan on muuttanut takaisin Jaakko ja Maria, tällä kertaa isäntänä ja emäntänä. Jaakko ja Maria onnistuivat siten saamaan Marttalan isännyyden hallintaansa, vaikka Maria ilmeisesti isänsä painostuksesta oli luovuttanut isälleen Marttalan omistusoikeuden nuoruudessaan. Asiakirja ja sitä tukevat veroluettelomerkinnät varmistavat Jaakko Tuomaanpojan siten Seinäjoen Upan pojaksi. Kuka oli sitten Jaakko Uppa?

Jaakko Tuomaanpoika Uppa

Upan talo on yksi Seinäjoen kylän vanhimmista taloista, Joupin, Jouppilan ja Marttilan kanssa. Jaakon isä Tuomas Jaakonpoika oli isännöinyt taloa ainakin jo vuodesta 1669 alkaen vaimonsa Kaarina Joosepintytären kanssa. Tuomas Uppa siirsi isännyyden pojalleen Matille. Koska Jaakolla ei ollut mahdollisuuksia Upan isännyyteen, oli luonnollista, että hän pyrki saamaan haltuunsa vaimonsa kotitalon. Matin ja Jaakon sisarusarja Upassa oli perin merkittävä, sillä kaksi heidän veljeään opiskeli papiksi ja ovat tunnetun Wegelius-suvun kantaisiä.

Jaakko ja Maria Marttalan perhe

Ensimmäinen verovelvollisuusikäen ehtinyt lapsi Jaakolle ja Marialle mainitaan vuonna 1708, poika Juho ja seuraava juuri isonvihan kynnyksellä vuonna 1713, poika oli nimeltään Heikki. Isonvihan jälkeen rippikirjoista löytyy vielä yksi perheen lapsi, tytär Susanna. Tämän enempää lapsia ei tähän mennessä ole onnistuttu löytämään. Perheen vanhimmasta pojasta Juhosta ei ole enää tietoa isonvihan jälkeen, joten on mahdollista, että hän kuolee poikamiehenä isonvihan aikaan.

Jaakko Tuomaanpoika s. n. 1660 k. 18.02.1741

Pso, vih. 1687

Maria Mikintytär, s. n. 1672 k. 1714-18

Lapsia:

Juho

Heikki

Susanna

Heikki Jaakonpoika Försti e.Marttala

Heikki Marttalan löytyminen isonvihan jälkeen perustuu pelkkään onnelliseen sattumaan, asiasta kertovaan käräjäpöytäkirjaan. Heikin kuoltua hänen vielä elossa oleva isänsä ajoi käräjillä poikansa lesken ja lasten perinnönjaon toimittamista. Syy Jaakon aktiivisuuteen johtui siitä, että Heikin leski oli avioitunut uudelleen, ja Heikin lasten edun kannalta oli tärkeää inventoida pesän omaisuus ja sitä kautta taata Heikin lasten perintö.

Isonkyrön talvikäräjät 1727, (s. 55–56):

Jaakko Marttala, Topparlasta, pyytää nimismies Bertil Myreliä, sekä lautamies Juho Renkoa, inventoimaan hänen poikansa, edesmenneen Heikki Förstin, jäämistö ja sen hänen lastensa ja leskensä, vaimo Liisa Antintytären, välillä jakamaan, mihin suostuttiin Perintökaaren 15 luvun mukaan.

Heikin isännöimä Förstin talo sijaitsi Isonkyrön Palhojaisten kylässä, neljän talon muodostamassa tiiviissä talorykelmässä Kyrönjoen pohjoisrannalla heti Ritaalankosken alapuolella. Heikin vaimo oli Liisa Antintytär, joka oli ennen isovihaa taloa oli isännöineen Antti Förstin tytär. Heikki Marttalasta tuli siten Förstin talon vävy. Heikin ja Liisan avioliittomerkintää ei löydy, joten se ajoittuu vuosiin 1714–17; silti vanhin tunnettu lapsi on kuitenkin tällä hetkellä vuonna 1721 syntynyt poika Heikki. Kun Förstin vävyisäntä Heikki Marttala kuolee jo vuonna 1727, ei jälkeläisiä ehti syntyä montaa, itse asiassa tällä hetkellä tunnetaan ainoastaan yksi täysi-ikäiseksi kasvanut lapsi, tytär Sofia. Leskeksi jäämisensä jälkeen Liisa avioituu uudelleen Erkki Tuomaanpoika Reinin kanssa vuonna 1727.

Perhetaulu:

Heikki Jaakonpoika Försti, ent. Marttala,
s. 00.01.1692 k. 07.05.1726

pso

Liisa Antintytär Försti

s. 00.00.1699 k. 07.12.1775

Tiedossa olevat lapset:

Heikki s. 05.01.1721 k. 02.02.1721

Sofia s. 10.08.1722 k. 28.05.1756

Matti s. 20.01.1726 k. 20.01.1726

Sofia Heikintytär Försti

s.10.08.1722 k. 28.05.1756

Pso, vih. 6.12.1741

Israel Yrjänänpoika

s. 00.00.1721 k. 20.12.1792

alk. Luoma, Palonkylä. Förstin vävyisäntä

Tiedossa olevat lapset:

Liisa s. 03.10.1744

Pso Jaakko Erkinpoika Saaripää, vih. 18.2.1759

Saaripään talo sijaitsi samassa talorykelmässä Förstin kanssa

Marja s. 17.02.1746 k. 31.07.1746

Susanna s. 08.02.1748

Pso Juho Mikinpoika Turja, vih. 20.12.1767

Turjan talo sijaitsi Tuuralan kylässä, joka sijaitsee seuraavana kylänä yläjuoksulle edetessä.

Liisa s. 01.05.1750 k. 00.00.1756

Israel s. 03.05.1753

Pso Susanna Laurintytär, vih. 5.2.1775

Förstin isäntäpari isäpuolensa jälkeen

Marja s. 21.03.1755

Pso Antti Antinpoika Varpula, vih. 12.6.1774

Varpulan talo sijaitsi näihin aikoihin Ritaalan kylässä, joka sijaitsee melkein Förstin talon kohdalla Kyrönjoen eteläpuolella, siitä hieman alajuoksulle päin.

Heikki Jaakonpoika Förstin, alkuaan Marttalan, jälkeläiset lienevät levinneet laajasti Kyrönmaalla ja muuallakin.

Susanna Jaakontytär Marttala

Susanna Marttala muodostaa tutkimuksellisen haasteen, jossa tulevalla Upan sukuseuralla riittää vielä tutkittavaa. Susannan elämän alkuvaiheet ovat kyllä selvillä, sillä hänestä aviomiehineen tuli isonvihan jälkeen seuraava Marttalan isäntäpari. Susanna Matintyttären puoliso oli Heikki Juhonpoika ja he isännöivät Marttala vuoteen 1726. Tässä vaiheessa he myivät Marttalan vieraalle, josta suuttuneena Susannan äidin sisarpuolen suku alkoi kiivaan taistelun talon saamisesta takaisin vanhan suvun hallintaan, onnistuenkin tässä.

Marttalasta Susanna ja Juho suuntaavat kulkunsa saman kylän Loukoon, jossa syntyy vielä yksi lapsi 1730, mutta tämän jälkeen täysin varmat merkinnät perheestä katoavat.

Heikki Juhonpojan syntymäkoti

Heikki Juhonpojan syntymäkotia ei ole vielä voitu varmoin asiakirjamaininnoin osittaa, joskin se tiedetään hyvin suurella todennäköisyydellä. Ilmajoella mainitaan Juho Juhonpoika Pirilällä vuonna 1698 syntynyt poika Heikki 1716–20, jonka jälkeen hän katoaa talosta. Tästä samasta perheestä oli saatu Topparlan kylään Marttalan lähinaapuriin Loukoon emäntä jo aikaisemmin. Marttalan vävyisäntä Heikki Juhonpojalle ja Susannalle on merkitty syntyneen ensimmäinen lapsi vuonna 1724 ja Marttalasta luopumisensa jälkeen perhe muuttaa siis Topparlan Loukoon, jossa emännöi Heikin oletettu sisko. Loukossa Heikki ja Susanna saavat lapsen vuonna 1730 ja tämän jälkeen he katoavat tutkijalta.

Tutkimalla Ylistaron ja Isonkyrön syntyneitä, löytyy Isostakyröstä sopivasti 1733–38 samanniminen lapsia saava aviopari, mutta heidän kohdallaan on kuitenkin ongelmana se, ettei pariskuntaa löydy rippikirjoista. Kun Isostakyröstä kuitenkin ei löydy

kyseistä aikaa aikaisemmin samannimistä pariskuntaa, saattaa olla hyvinkin mahdollista heidän työskennelleen kyseisenä aikana Isonkyrön Hevonkosken kylässä. Hevonkosken kylä sijaitsee Kyrönjoen etelärannalla ja ”kivenheiton päässä” Förstistä, jossa Susanna veli oli isännöinyt aikaisemmin ja jossa edelleen asui Susannan lasten serkku.

Ilmajoella Pirilän suku oli ulottanut lonkeronsa myöskin saman pitäjän ja lähinaapurin Fossin taloon, jossa oli miniänä Juho Pirin tytär. Vuosina 1732–38 Ilmajoen rippikirjassa Fossin talossa mainitaan renki Heikki Juhonpoika vaimonsa Maria Jaakontyttären kanssa ilman ehtoolliskäyntimerkintöjä. Rippikirjassa Juho on merkitty syntyneeksi 1695, joka tosin poikkeaa syntyneiden luettelon syntymäajasta 1698, ja Susannan syntymäajaksi on mainittu 6.1.1693. Jos kysymyksessä on sama aviopari, joka saa Isonkyrön Hevonkoskella lapsia, puuttuvat rippimerkinnät ymmärtää, sillä tällöinhän Heikki ja Maria ennättivät Fossiin vasta rippikirjajakson lopussa. Vaikka syntymäajassa Heikin kohdalla on hivenen heittoa, ajankohta on kuitenkin kohtuullisen tarkka, samoin esiintymisaika ja samaa voi sanoa Susannankin oletetusta syntymäajasta.

Fossin seuraavassa rippikirjassa vv.1739–45 esiintyy samanniminen pariskunta vv.1739–43, vaikka heille on merkitty eri syntymäajat, kysymyksessä on kuitenkin sama pariskunta. Tämän jälkeen pariskunta katoaa Ilmajoelta ja muuttaa kaiken todennäköisyyden mukaan takaisin Ylistaroon, sillä v.1744 Marttalassa on merkitty kuolleeksi Heikki Pirin 4 kuukauden ja 2 päivän ikäinen tytär. Kyseinen kuolinmerkintä osaltaan vahvistaa Heikki Juhonpojan yhteyden Pirilään.

Sukututkimuksellisesti Heikki ja Susanna muodostavat kuitenkin ongelman, sillä merkintöjen puutteellisuuden vuoksi emme tiedä, moniko perheen lapsista mahdollisesti eli aikuisikään ja avioitui.

Ylistaron kuolleidenluettelossa mainitaan Marttalassa kuolleen ruotuvaivaisena Susanna Jaakontytär 29.8.1771 77 vuoden ikäisenä. Kysymyksessä lienee etsimämme henkilö. Vastaavasti tutkimuksen pohjaksi kannattaa ottaa Topparlan Viidassa kuollut Heikki Juhonpoika, joka kuolee 55 vuoden ikäisenä. 19.11.1750.

Susanna Jaakontytär Marttala

s.1694–95 k. 29.8.1771

Pso Heikki Juhonpoika s. 1698 Ilmajoen Pirilässä

Lapsia:

Liisa s. 24.1.1724 Marttala

Erkki s. 14.5.1725 Marttala

Karin s. 20.9.1730 Loukola

Ilmeisesti alla olevat lapset ovat saman pariskunnan:

Maria s. 18.3.1733 Hevonkoski Tuuri

Jaakko s. 19.3.1735 Hevonkoski Hoppa

Heikki s. 19.3.1738 Hevonkoski Antila

NN s. n.8.1.1744 k.10.5.1744.